

1. Yleistä	
1.1 Hankkeen nimi	HALTI - Rajat ylittävän yhteistyöalueen muodostaminen
1.2 Hankenumero (NYPS)	NYPS 20201475
1.3 Raportointikausi	2101-2112
1.4 Raporttityyppi	☐ Väliraportti ☒ Loppuraportti
1.5 Liitteet	☐ a) ☐ b) ☐ c) ☒ d) Norjan talousraportti ☒ e) Muut
1.6 Organisaatio	Metsähallitus (<i>johtava tuensaaja</i>)
1.7 Internet ja sosiaalinen media	https://www.metsa.fi/projekti/halti-rajat-ylittavan-yhteistyöalueen-muodostaminen/
1.8 Yhteyshenkilö	Pertti Itkonen
1.9 Sähköposti	pertti.itkonen@metsa.fi

2. Toimenpiteet	Kuvaus
WP2 Hankkeen johtaminen	Projektin vetämisestä vastasi Metsähallituksen (MH) Luontopalvelujen Tunturi-Lapin puistoalue. Hankkeen päätoimiseksi projektipäälliköksi (PP) valittiin Pertti Itkonen, joka aloitti 1.4.2018. Hankkeen norjalaisten kumppanien koordinaattorina toimi Reisan kansallispuiston johtaja Rune Benonisen. PP:n tueksi koottiin projektiryhmä (PR). Sen aloituskokous pidettiin Kåfjordissa 24.-25.4.2018. Projektin toteutuksen aikana PR:lla oli useita kokouksia vuosittain Hetassa, Kautokeinosssa, Kilpisjärvellä ja Storslettissa. Sen jälkeen Covid19-pandemian vuoksi asetetut rajoitukset estivät tapaamiset muutoin kuin verkossa. Verkkokokouksia oli useita. PP:n lisäksi projektiin palkattiin päätoimisesti viisi henkilöä eri mittaisiin työsuhteisiin. Kaikkiaan 22 kumppaneiden palveluksessa olevaa henkilöä työskenteli projektissa eri mittaisia aikoja oman päätyönsä ohessa. Luonnonvarakeskuksen rekrytointikielto vaikeutti henkilöstön palkkausta hankkeen toimenpiteisiin kevääseen 2020 saakka. Työtunteja seurattiin kustannusten raportointia varten. Yhteistyö kumppanien välillä hoidettiin pääasiassa verkkotyökalujen avulla ja kokouksissa. Sovellusten vaihtuminen, esim. Teamsin käyttöönotto projektin aikana, aiheutti hieman ongelmia. Covid19-pandemian puhkeamisen jälkeen alkuvuodesta 2020 pelkkien verkkoyhteyksien varassa toimiminen

	alkoi vuoden mittaan haitata merkittävästi hankkeen johtamista ja aiheutti viivästyksiä toimenpiteisiin (liite 1). Metsähallitus kutsui jäsenet projekti ohjausryhmään (PO) hankkeen alussa. PO:ssä oli kuusi jäsentä Suomesta ja kuusi Norjasta. Heistä kuusi edusti projektin kumppaniorganisaatioita ja kuusi sidosryhmiä. PO:lla oli kuusi kokousta, joista yhden yhteydessä oli retkeily Reisajokilaaksoon. Kolme kokousta järjestettiin paikan päällä, kolme verkkosovelluksen tai sähköpostin avulla etänä. Ensimmäinen kokous oli Kilpisjärvellä 7.11.2018 ja viimeinen verkko- (12.5.2021) ja sähköpostikokouksen (10.-18.5.2021) yhdistelmänä. Verkkokokous tallennettiin ja linkki lähetettiin niille, jotka eivät olleet paikalla. Kaikki kokoukset olivat päätösvaltaisia (yli 50 % paikalla). Pitkät etäisyydet ja Covid19-pandemia vähensivät osallistumista ja PO:n hyötyä sidosryhmien osallistamisessa (liitteet 2, 3a ja 3b). Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) hyväksyi EU-kumppaneiden MH:n ja Luonnonvarakeskuksen (LUKE) FLC (First Level Control) tarkastajat. Väliraportit lähetettiin ja tarkastettiin määräaikojen puitteissa. Tarkastajat esittivät ainoastaan vähäisiä huomautuksia ja korjauksia. Norjan koordinaattori kokosi norjalaisten kumppanien raportit ja maksatushakemuksen rahoittajilleen. PP kokosi koko projektin raportin ja maksatushakemuksen EU-rahoittajille määräaikojen puitteissa, lukuun ottamatta Lapin liitolle väärään sähköpostiosoitteeseen lähetettyä. Rahoittajat hyväksyivät raportit ja maksatushakemukset muutoksitta. Alkuperäinen projektisuunnitelman mukainen aloitusaika oli 1.1.2018. Rahoituspäätöksen mukaan projekti alkoi 1.3.2018 ja käytännössä PP aloitti työnsä 1.4.2018. Sen takia toimenpiteet, joiden piti alkaa aikaisin vuonna 2018, siirtyivät kesälomien jälkeen syksyille 2018. Tämä viivästys johti jatkoaikahakemukseen 31.10.2020 saakka (alkuperäinen päättymisaika 31.5.2020), joka myönnettiin 13.2.2020. Covid19-pandemia aiheutti kauden aikana merkittävästi viivettä hankkeen toteutuksessa niin, että Norrbottenin lääninhallitus kehotti hakemaan jatkoaikaa. Ohjausryhmän antaman suostumuksen jälkeen jatkoaikaa haettiin 31.12.2020 saakka ja Norrbottenin lääninhallitus myönsi sen päätöksellään 26.10.2020 ja Lapin liitto 9.12.2020. Hankkeen 5. raportointikausi kattoi jatkoaikojen takia koko vuoden 2020 ja tämä viides raportti on samalla koko hankkeen loppuraportti. Metsähallitus ja Luonnonvarakeskus toimittivat omat raporttinsa FLC-tarkastajille, jotka antoivat lausuntonsa maaliskuun alkuun 2021 mennessä. Reisan puistonjohtaja kokosi norjalaisten kumppanien raportit ja toimitti väliraportin ja
--	--

	maksatushakemuksen rahoittajilleen tilintarkastusta varten. Yhteenveto hankkeen budjetista ja tarkastustodistukset liitteinä 4-9. Poikkeusolot vaikuttivat myös hankkeen budjetin toteutumiseen. Matkustamisrajoitusten takia matkakulut vähenivät minimiin. Toimenpiteiden hidastuminen aiheutti myös muita muutoksia kulurakenteeseen. Luonnonvarakeskuksen rekrytointivaikeudet johtivat palkkakulujen vähenemiseen ja turvautumiseen ostopalveluihin. Toteutusajan muutoshakemusten yhteydessä myös budjettiin esitettiin muutoksia, jotka hyväksyttiin. Muutokset olivat kuitenkin riittämättömiä, kun tilanne ei odotusten mukaan normalisoitunut vuoden 2020 aikana. Metsähallitus käytti koko budjettinsa, mutta Luonnonvarakeskuksella jäi kolmannes henkilökustannuksiin budjetoiduista varoista käyttämättä ja neljännes koko budjetista. Norjalaisten kumppanien budjetin rakenne, käytön ehdot, raportointi ja tarkastus poikkesi EU-rahoituksesta. Se mahdollisti suuremman joustavuuden rahoituksen kohdentamisessa toimintojen ja kumppanien välillä. Hankkeen budjetti toteutui Norjan osalta kokonaisuutena suunnitellusti. Hankkeen päättyessä muutamat hankesuunnitelman mukaiset toimenpiteet olivat edelleen kesken. Hankekumppanit ovat kuitenkin sitoutuneet viimeistelemään ne omana työnään ja rahoituksellaan. Hankkeen tulokset julkaistaan niiden valmistuttua vuoden 2021 alkupuoliskolla. Hankkeen virallisesti loputtua 31.12.2020 yhteistyötä jatketaan Haltin yhteistyöalueen (Haltin YTA) nimissä. PP jatkoi Metsähallituksen palveluksessa ja laati hankkeen loppuraportin. Samoin hankkeen norjalainen koordinaattori jatkoi tehtävässään Reisan kansallispuiston johtajana ja laati raportin rahoittajilleen.
WP1 Viestintä	Viestintään liittyviä kehittämistoimenpiteitä koordinoi Haltin luontokeskus Storslettissa Norjassa tiiviissä yhteistyössä PP:n kanssa. Projektin alussa MH avasi sille virallisen verkkosivun ja julkaisi lehdistötiedotteen neljällä kielellä (liite 10). http://www.metsa.fi/fi/web/guest/halti Projektin alussa laadittiin tiedotussuunnitelma. Se kattoi sekä kumppanien välisen että sidosryhmille ja yleisölle suunnatun

	tiedotuksen. Viimemainittuun vaikutti Covid19-pandemia. Suunnitelma päivitetään Haltin YTA:ssa tulevaa yhteistyötä varten. Haltin alueen näkyvyyttä internetin markkinointi- ja infosivuilla kartoitettiin. Näihin sivustoihin ollaan yhteydessä nimissä sivujen linkittämiseksi Haltin YTA:n kanssa. Sen omista internet-sivuista kuitenkin luovuttiin kumppaneiden viestintäpolitiikan ja ylläpidon kulujen takia. Sen sijaan pääkumppanien Metsähallituksen ja Reisan kansallispuiston verkkosivut täydennettiin ja linkitettiin keskenään. Haltin YTA (Metsähallitus) Háldi TBA (Reisan KP) Haltin alueen viestintää varten laadittiin yhteinen ”core information”, joka kattaa alueen luonnon, kulttuurin ja käytön. Sitä ei julkaista sellaisenaan, vaan käytetään kumppanien aluetta koskevan informaation lähteenä eri medioissa, kuten luontokeskusten asiakaspalvelussa, verkkosivuilla, opasteissa ja julkaisuissa. Sitä täydentävät muut AV-materiaalit, joita kumppanit ovat hankkineet ja luovuttaneet yhteiseen opastuskäyttöön. Aineistoa ylläpidetään Haltin yhteistyöalueen Teams-palvelussa ja se toimitetaan muiden kumppanien käyttöön hankesopimuksen mukaisesti. Osa aineistosta julkaistaan myös sidosryhmien vapaaseen käyttöön, mikäli tekijänoikeudet sen mahdollistavat. Aineisto myös käännetään kumppanien toimesta paikallisille kielille hankkeessa sovitun kielipolitiikan mukaisesti. Tärkeä osa yhteistä opastusta on rajan ylittämisen säädöksiä koskeva tieto. Siihen koottiin eritasoiset viralliset säädökset ja luvat käytettäväksi ja ylläpidettäväksi luontokeskusten opastuksessa. Siitä julkaistaan myöhemmin vuonna 2021 selkeä ja yksinkertainen dokumentti alueen kävijöille ja yrittäjille englanniksi ja paikallisilla kielillä. Hankesuunnitelman mukainen ”siirrettävä näyttely” muutettiin erillisiksi Haltin ja Kilpisjärven luontokeskuksia täydentäviksi yhteisiksi näyttelyelementeiksi. Perusteina oli niiden erilaiset tarpeet ja Covid19-pandemian aiheuttamat rajoitukset siirrettävän näyttelyn käytössä lähitulevaisuudessa. Näyttelyelementtejä ovat koko alueen yleiskartta ja maastokartta, videoesitys Haltin alueesta ja yhteinen ”infokioski”: interaktiivinen pääte alueen luonnosta ja retkeilypalveluista. Tuotettuja näyttelyelementtejä ja -aineistoa on mahdollista käyttää eri medioissa ja tarvittaessa tuottaa niistä myös siirrettävää aineistoa esim. kouluja ja messuja varten. Metsähallituksen omalta karttapalvelulta tilattiin pohjakartat luontokeskusten näyttelyelementteihin heti vuoden 2020 alussa.
--	--

	Karttapalvelulla oli toimitusvaikeuksia runsaiden tilausten ja kolmen valtakunnan erilaisten kartta-aineistojen yhdistämisen haasteiden takia. Toimitus viivästyi marraskuuhun, minkä jälkeen pohjakarttaa päästiin täydentämään virkistyskäytön palveluilla. Kartan viimeistely ja asennus jäi tehtäväksi hankkeen päätyttyä ja se tulostetaan koossa 180 cm x 250 cm ja julkaistaan muiden tulosten ohessa kesäkuussa 2021. Digitoitu kartta-aineisto on jatkossa kumppaneiden päivitettävissä ja käytettävissä erilaisten opasteiden ja sähköisten ja painettujen karttojen tuotantoon. Reisan KP tilasi Haltin alueen yleiskartan norjalaiselta yrittäjältä. Se kattaa koko Kalottireitin alueen Kvikkjokkista Kilpisjärven kautta Kautokeinoon. Se viimeistellään kumppanien toimesta ja tulostetaan luontokeskuksiin asennettavaksi (liite 11). Haltin luontokeskuksen tilaamana teetettiin Haltin aluetta kuvaava videositys norjalaisella mediayrityksellä Montevideo Tromsø AS. Sisällön suunnittelu tehtiin kumppanien kanssa yhteistyönä, ja itse tuotantoprosessista vastasi yritys. Video on tarkoitettu esitettäväksi vuosina 2021-22 Haltin ja Kilpisjärven opastuskeskuksissa, minkä jälkeen se asetetaan avoimesti katseltavaksi verkkosivuille. Videositys julkaistaan hankkeen muiden tulosten yhteydessä kesäkuussa 2021. Halti video Haltin luontokeskuksen toimesta tilattiin norjalaiselta yritykseltä Zpin AS sovellus vuorovaikutteiseen "infokioskiin" Haltin ja Kilpisjärven luontokeskuksiin. Sisältö tuotettiin ja sitä ylläpidetään Metsähallituksen ja Haltin luontokeskuksen toimesta. Asiakkaat voivat käyttää palvelua luontokeskuksissa kosketusnäytöltä. Sama informaatio on käytettävissä molemmilla laitteilla yhtäaikaaisesti. Se kattaa Haltin alueen luonnon ja virkistyskäytön palvelut. Laitteisto on hankittu Haltin luontokeskuksen toimesta, mutta sen asentaminen estyi matkustusrajoitusten takia. Se julkaistaan kesäkuussa 2021, mikäli olosuhteet sallivat. Halti infokioski Projektin tuloksia ja rajan ylittävän matkailun mahdollisuuksia esiteltiin suomalaisille ja norjalaisille sidosryhmille yhteisessä tapaamisessa 27.2.2020 Haltin luontokeskuksessa Storslettissa yhteensä 23 hengelle. Vastaava tilaisuus oli tarkoitus järjestää myös Kilpisjärvellä, mutta matkustus- ja kokoontumisrajoitukset estivät sen (liite 12). Projektia esiteltiin sen toiminnan aikana sidosryhmille useissa tilaisuuksissa sekä Suomessa että Norjassa. Projektin loppuun
--	--

	suunnitellut yleisötilaisuudet jouduttiin perumaan Covid19-pandemian takia. Projektia esiteltiin kuukauden projektina Interreg Pohjoisen sivuilla 1.11.2019. http://www.interregnord.com/fi/kuukauden-hanke-halti/
WP3 Haltin yhteistyöalueen muodostaminen	Haltin yhteistyöalueen organisointia ja Europarcin Transboundary Area-sertifikaatin hakemista koordinoi Metsähallitus. Inari-Pasvikin yhteistyöalueesta vastaavat asiantuntijat Suomessa (Riina Tervo, Metsähallitus) ja Norjassa (Tiia Kalske, Finnmarkin lääninhallitus) konsultoivat hakemusprosessia Kautokeinosssa PR:n kokouksessa 15.1.2019. Reisan KP ja Käsivarren erämaa-alue liittyivät Euroopan luonnonsuojelualueiden järjestön Europarcin jäseniksi, mikä vaadittiin TransParcNetin (rajapuistojen verkosto) jäsenyyttä ja YTA-sertifikaattia varten. Europarc Transboundary Area -sertifikaatin hakemus lähetettiin 17.2.2020. Europarc nimesi kaksi tarkastajaa hakemuksen arviointiin: Rolands Auziņš, Latvian luonnonsuojeluhallinnon johtaja, ja Stefano Santi, Prealpi Giulie -kansallispuiston johtaja Italiasta. Arviointisuunnitelmaan kuului hakemuksen ja raporttien lisäksi vierailu alueella. Vierailu sovittiin ja järjestettiin elokuuksi, mutta Covid19-rajoitusten kiristymisen kesällä aiheutti vierailun peruuttamisen. Arviointia jatkettiin verkkotapaamisella 4.9.2020 ja sen jälkeen toimittamalla tarkastajien pyytämiä lisätietoja. Myös Europarcin päätöksenteko viivästyi vuoteen 2021. Sopimus Haltin yhteistyöalueen perustamisesta allekirjoitettiin 9.10.2020 Metsähallituksen ja Reisan kansallispuiston hallituksen välillä. Haltin luontokeskus liittyi siihen liitännäiskumppanina. Sopimus sisälsi liitteenä Haltin yhteistyöalueen yhteistyösuunnitelman. Asiakirjat laadittiin englanniksi ja käännettiin norjaksi, suomeksi ja saameksi (liitteet 13 ja 14). Pertti Itkonen ja Rune Benonisen osallistuivat Europarcin vuosikokoukseen verkossa 8.-9.9.2020. Vaikka virallista päätöstä jäsenyydestä ei saatu, Haltin yhteistyöalue osallistui TransParcNetin kokoukseen 9.12.2020. Pertti Itkonen nimettiin suomalaisten rajapuistojen edustajana TransParcNetin työryhmään yhteisten projektien suunnittelemiseksi.

	Haltin yhteistyöalueen yhteinen ohjausryhmä kokoontui ensimmäisen kerran verkossa 15.1.2021, hyväksyi vuosittain päivitettävän toimenpidesuunnitelman ja päätti yhteisistä toimenpiteistä vuodelle 2021 (liitteet 15 ja 16). Europarcin neuvosto teki lopulta päätöksen sertifikaatista 28.1.2021. Siinä se totesi, että tarkastus paikan päällä tulee tehdä ennen myöntämistä. Haltin yhteistyöalueen hallituksen päätöksen mukaisesti tarkastus järjestetään heinäkuussa 2021, mikäli Covid19-tilanne sen sallii (liite 17). Sertifikaatti myönnetään myöhemmin vuonna 2021. Haltin yhteistyöalueen perustamisesta tiedotetaan hankkeen tulosten julkistamisen yhteydessä kesäkuussa 2021.
WP4 Kävijä-suunnitelma	Kävijäsuunnitelman laatimista ja tietojen keräämistä koordinoi Reisan kansallispuisto. Projektissa tehtiin koko Haltin alueen kävijätutkimus MH:n menetelmällä, jota täydennettiin projektissa tarvittavilla tiedoilla. Tutkimus jaettiin kahteen jaksoon: kevät 15.3.-5.5.2019 ja kesä-syysy 1.7.-30.9. Kevätjakson aikana kerättiin 264 kyselylomaketta Suomessa ja 51 Norjassa. Kesä-syksyn aikana 396 Suomessa ja 51 Norjassa. Tiedot tallennettiin MH:n asiakastietokantaan ASTAan. Tuloksia hyödynnettiin kävijöiden ohjauksen suunnittelussa ja vertailussa uusiin tutkimus- ja seurantamenetelmiin työpaketissa WP5. Haltin alueen kävijätutkimuksesta laadittiin raportti, joka julkaistaan Metsähallituksen sähköisessä julkaisusarjassa vuoden 2021 aikana (liite 18). Projektin tavoitteena ollut yhteinen kävijäsuunnitelma päätettiin yhdistää Haltin yhteistyösuunnitelmaan, joka valmistui marraskuussa. Projektissa hankitut 4 kpl Eco-Counter optisia laskureita ja 4 kpl iPad-tabletteja jäivät Metsähallituksen käyttöön luonnonsuojelualueiden kävijäseurannassa. Niitä voidaan käyttää myös Norjan puolella Haltin alueella.
WP5 GIS-työkalujen kehittäminen	GIS-työkalujen kehittämisen koordinoiti oli hankkeen käynnistyessä Tromssan yliopiston vastuulla, mutta se siirrettiin Luonnonvarakeskukselle sen parempien resurssien ja GIS-osaamisen takia.

	Tromssan yliopiston professori Arvid Viken laati 2019 Halti-hankkeelle teoreettisen tarkastelut rajat ylittävän luonnonsuojelualueen hallinnasta ja hoidosta: "Governance and management of protected areas across a national border – perspectives, opportunities and tools." Tutkimus viimeistellään ja julkaistaan myöhemmin sopivassa sarjassa. LUKE hankki suomalaisen Mapita Oy:n Maptionnaire-sovelluksen ja teki sillä PPGIS (Participatory Planning by Geographic Information System) -kyselyn Haltin alueen kävijöille 4.7.2019-30.8.2020. Siinä tiedusteltiin lähtöpaikkoja, reittejä, kohteita missä he olivat käyneet, yöpyneet, kokemuksia palvelurakenteista ja kohdattuja ongelmia karttakäyttöliittymän avulla. Lisäksi kysyttiin taustatietoja. Vastauksia saatiin 857 suomeksi, 141 norjaksi ja 17 englanniksi. Kävijätietoja tarkasteltiin myös hankkimalla amerikkalaisen Strava-yhtiön data alueelta vuosina 2019-20 ja Strava Metro -analysointisovellus. Se perustuu pilvipalveluja käyttävien mobiililaitteiden (matkapuhelimet, urheilutallentimet) tallentamaan sijaintidataa, jota voidaan analysoida ja visualisoida lämpökartoilla eli heat map-kartoilla. Sitä käytetään mm. kaupunkien liikenneväylien suunnittelussa. Data osoittautui edulliseksi tavaksi seurata kävijöiden liikkumista alueella vuositason tasolla, mutta sen saatavuus oli vielä rajallista ja edustavuus huono johtuen siitä, että käyttö keskittyy nuoriin ikäryhmiin. Tällaisen tiedon käyttö yhteiskuntasuunnittelussa on varsin uutta, mutta se kasvaa nopeasti. Haltin alueelta sen määrä on vielä vähäinen, mutta riittävä kokeiluun ja johtopäätöksiin sen käyttökelpoisuudesta kävijöiden seurannassa ja palvelujen suunnittelussa. Tulevaisuudessa tällaiset sovellukset ja data voivat olla hyödyllistä havaitsemaan nopeita muutoksia kävijöiden käyttäytymisessä. Lisäksi hankkeessa työskennellyt Elina Hutton keräsi ja analysoi kävijätietoja Facebookista, Twitteristä ja Instagramista osana väitöskirjatyötään. Tietosuojasysteimeistä ei saa analysoituja tilastoja suoraan palvelujen ylläpitäjiltä, vaan se on tehtävä osittain manuaalisesti (liite 19). Kävijätietoja analysoitiin LUKE:n toimesta yhdessä alueelta saatavissa olevien luontotietojen (biotoopit, lajiesiintymät) kanssa. Tarkastelu jouduttiin tekemään erikseen Norjan ja Suomen puolella aineistojen erilaisuuden takia. Voitiin kuitenkin osoittaa ne kohteet, missä kävijäpaine kohdistuu uhanalaisiin biotooppeihin ja lajiesiintymiin. Jatkossa on mahdollista tutkia, mitä vaikutuksia luontoarvoihin kävijäpaineella on näissä kohteissa, jolloin voidaan
--	---

	suunnitella toimenpiteitä haittojen estämiseksi ja korjaamiseksi (liite 20). Tuloksia esiteltiin hankkeen verkkoseminaarissa 15.10.2020. Niitä julkaistaan vuoden 2021 aikana Luonnonvarakeskuksen julkaisusarjassa (liite 21).
--	--

2.1 Ohjelma-alueen ulkopuoliset toimenpiteet ja matkat

PP esitteli projektia BuSK-projektin kokouksessa 23.10.2018 Kirkjubæjarklausturissa Islannissa ja yhteistyötapaamisessa Kanadan Yellowknifessa Luoteisterritorioiden luonnonsuojelun henkilöstölle.

Elina Hutton esitteli projektin tuloksia matkailusymposiumissa Roskildessa Saksassa 25.-28.10.2019 (liite 22).

Matkojen kustannukset eivät sisällyneet hankkeen kuluihin

3. Elinkeinoelämän osallistuminen ja valtiollinen tuki

Hanke oli ensisijaisesti luonnonsuojeluhanke, jonka erityisenä Interreg-ohjelmataavoitteena oli luonnonympäristöjen suojelutason parantaminen. Vaikutukset elinkeinoelämään olivat siten välillisiä. Porotalous on Haltin alueen vanhin ja laajin elinkeino ja saamelaiskulttuurin perusta. Sen edellytysten turvaaminen kuuluu luonnonsuojelualueiden tavoitteisiin niin Norjassa kuin Suomessa. Maankäytön kannalta matkailu on erityisesti Suomen puolella taloudellisesti merkittävin elinkeino ja Norjassakin odotetaan sen kasvavan.

Poroelinkeinon näkemyksiä ja tavoitteita alueen käytöstä on kirjattu luonnonsuojelualueiden hoitoa ohjaaviin virallisiin hoito- ja käyttösuunnitelmiin, joiden laadintaprosessiin poronhoitajat on osallistettu sekä Norjassa että Suomessa. Hankkeessa ei voitu poiketa näistä suunnitelmista. Poronhoitajilla oli edustus hankkeen ohjausryhmässä. Norjassa saamelaisilla poronhoitajilla on puheenjohtajuus ja edustus Reisan kansallispuiston hallituksessa. Suomen puolella hankkeen suunnitelmista keskusteltiin erikseen saamelaisten ja poronhoitajien edustajien kesken. Poronhoitajat suhtautuvat kriittisesti matkailun kasvuun ja uusiin aktiviteetteihin porotalouden kannalta tärkeillä alueilla. Norjan puolella matkailu on vähäisempää ja ensisijaisesti paikallista virkistyskäyttöä, mutta myös kynnys vastustaa sen kasvua tuntuu olevan alhaisempi. Hankkeen toimenpiteillä ja tuloksilla pyritään turvamaan poronhoidon edellytykset ja vähentämään ristiriitoja muun maankäytön kanssa.

Haltin alueen matkailun tärkein vetovoimatekijä on luonto. Sen suojelu on siten edellytys sen vetovoimaisuuden säilymiselle. Alueen käytön kestävyys täytyykin olla luonnonsuojelualueiden hoitajien ja matkailuelinkeinon yhteinen tavoite.

Kasvava käyntimäärä saattaa uhata sitä. Hankkeessa kerättiin tietoja alueen kävijöistä monipuolisesti ja monilla keinoin. Riittävä tieto on edellytys kävijöiden ja matkailun toimijoiden ohjaamiselle ja neuvonnalle siten, että matkailu ei uhkaa luontoarvoja.

Matkailuyrittäjien näkemyksiä on kuultu em. hoito- ja käyttösuunnitelmia laadittaessa. Hankkeen ohjausryhmässä oli matkailuelinkeinon edustus. Hankkeen kumppanit järjestivät ja osallistuivat useaan tilaisuuteen, jossa hanketta esiteltiin ja yrittäjien näkemyksiä kuultiin. Hankkeen aikana ei juuri tullut esille ristiriitoja kumppanien näkemysten ja yrittäjien välillä. Ne ovat kuitenkin mahdollisia, koska myös Haltin alueen sisäosiin suuntautuu matkailun kasvava mielenkiinto erityisesti Suomen puolella.

4. Alueellinen lisäarvo

Hankkeen aikana kumppaneille on muodostunut yhteinen käsitys rajat ylittävän matkailun suhteesta alueen luontoon, muihin elinkeinoin ja saamelaiskulttuuriin. Tämä on välttämätöntä laajojen suojelualueiden hallinnassa ja hoidossa, koska nämä alueet ovat myös luontomatkailun vetovoimatekijöitä ja kohdealueita.

Hankekumppanit ovat tunnistanee tarpeen suojella alueen yhteistä luontoa ja turvata poronhoidon ja siihen perustuvan saamelaiskulttuurin toimintaedellytykset, erityisesti alueen sisäosissa. Norjan puolella luontomatkailu Haltin alueella on selvästi vähäisempää kuin Suomessa, eikä sen merkittävään lisäämiseen katsota olevan mahdollisuuksia muualla kuin olemassa olevilla reiteillä ja kohteissa, kuten Kalottireitillä. Se merkitsee tarvetta ohjata matkailua ja rajallisia mahdollisuuksia sen lisäämiseen alueen sisäosissa.

Toisaalta rajan ylittäminen on matkailulle tärkeä vetovoimatekijä, jota ei täysin hyödynnetä, vaikka rajan ylittäminen on helppoa (ilman Covid19-rajoituksia). Kumppaneiden yhteinen näkemys on, että rajat ylittävän matkailun kasvu Haltin alueen ympäri menevän yleisten teiden verkoston puitteissa ja niiden lähistöllä olevissa luonto- ja kulttuurikohteissa on mahdollista. Näitä ovat ennen kaikkea Kilpisjärven lähikohteet Saana ja Kolmen valtakunnan rajapyykki, Kåfjordin Gorsabroa ja Guolasjärvi, Reisajoki ja Ovi Raishiin sekä Reisajärvi ja Norjan saamelaiskulttuurin keskus Kautokeino. Myös Kilpisjärven luontokeskus ja Haltin luonto- ja kveenikulttuurikeskus Storslettissa kuuluvat kehitettäviin matkailukohteisiin opastuspalvelujen ohella.

Hankkeen tavoitteena oli tuoda alueen sidosryhmät yhteen pöytään yli valtakunnanrajan ja siten luoda yhteyksiä myös niiden välille. Tältä osin Covid19-pandemia erityisesti vaikeutti hankkeen toimenpiteitä. Joitakin tilaisuuksia, kuten sidosryhmätapaaminen Storslettissa 27.2.2020 järjestettiin, mutta sen jälkeen suunnitelmia jouduttiin muuttamaan. Tätä työtä kuitenkin jatketaan Haltin yhteistyöalueen nimissä. Sen organisaatioon kuuluu yhteinen osallistamisryhmä, johon kutsutaan kaikki yhteistyöstä kiinnostuneet.

Hankkeessa tuotettiin runsaasti alueen kävijöiden ja muiden toimijoiden opastuksessa käytettävää informaatiota eri muodoissa. Sen näkökulmana oli yhtenäinen, rajat ylittävä Haltin aluekokonaisuus. Siihen kuuluu myös yhteenveto alueella liikkuvia ja toimivia koskevista kansallisista säädöksistä ja niiden eroista Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä. Tämä informaatio helpottaa sekä yksittäisten ihmisten liikkumista rajan yli että kaupallista tai muuta järjestettyä toimintaa. Informaatio on jatkossa myös muiden toimijoiden käytössä.

Osittain hankkeen ansioksi voidaan lukea, että Metsähallitus palkkasi vuoden 2021 alussa Kilpisjärven luontokeskukseen vakinaisen suunnittelija-asiakaspalvelijan, jonka tehtäviin kuuluu myös yhteistyö Haltin luontokeskuksen kanssa. Myös Norjan puolella alueen hoitoon, hallintaan ja opastukseen on saatu lisää julkisia resursseja, kuten toinen puistonhoitaja.

5. Horisontaaliset kriteerit

Hanke on vahvistanut kumppanien näkemystä alueen merkityksestä saamelaiskulttuurille ja poronhoidon ja muun maankäytön suhteista, jotka ovat erilaisia rajan eri puolilla.

Hanke on tarjonnut eripituisia määräaikaista työmahdollisuuksia kaikkiaan 5 hengelle, jotka olivat pääosin paikallisia korkeasti koulutettuja naisia (4/5).

Hankkeen aikana valmistunut kävijätutkimus antaa kattavia tietoja sukupuolten, eri kävijäryhmien ja paikallisten aktiviteeteista ja keskinäisistä suhteista alueella ja parantaa edellytyksiä sosiaalisen kestävyysylläpidolle Haltin alueen maankäytössä.

Hankkeessa on määritelty yhteinen kielipolitiikka, missä tuetaan alkuperäisten vähemmistökielten pohjoissaamen ja kveenin asemaa Haltin yhteistyöalueen opastuksessa. Sitä toteutettiin hankkeen tuloksissa.

6. Saavutukset, tulokset, poikkeamat ja hyvät esimerkit

Hankkeessa tuotettiin runsaasti uutta yhteistä opastusaineistoa ja työkaluja Haltin alueen opastukseen ja näyttelyihin ja rakennettiin tiivis yhteistyö Kilpisjärven ja Haltin luontokeskusten välille. Se jatkuu Haltin yhteistyöalueen nimissä. Yhteistyötä esiteltiin Ruotsin ja Norjan raja-alueen luonnon ja virkistyskäytön yhteistyötapaamisessa 17.2.2021. Ideana on saada Abiskon Naturum mukaan luontokeskusten yhteistyöverkoston ja tiedustella kiinnostusta hankevalmisteluun teemalla "Arctic Nature Centers".

Hankkeessa tehty yhteinen kävijätutkimus antoi uutta tietoa alueen kävijöistä ja rajan ylittävästä retkeilystä. Uusilla menetelmillä ja tekniikoilla tehdyissä kävijäseurannan ja -tutkimuksen piloteissa saatiin arvokasta tietoa uusien tekniikoiden ja -aineistojen käyttömahdollisuuksista. Yksikään niistä ei tarjoa suoraan ratkaisua seurannan

tarpeisiin, mutta hankkeen tulosten perusteella niillä on mahdollista saada lähes reaaliaikaista ja paikkaan sidottua tietoa kävijöistä ja aktiviteeteista. Tällaisen tiedon tarve konkretisoitui hankkeen aikana, kun Covid19-pandemia aiheutti uusien kotimaisten asiakkaiden vyöryn luontoon ja luonnonsuojelualueille matkustusrajoitusten lähes pysäytettyä kansainvälisen matkailun. Perinteiset kävijäseurantamenetelmät osoittautuivat liian hitaiksi kertomaan nopeista muutoksista kävijöiden käyttäytymisessä. Sama ilmiö ja johtopäätös kehittämisen tarpeista tuli esille mm. Europarcin ja TransParcNetin verkkokokouksissa loppuvuodesta. Hankkeessa tehty pilottityö herätti kiinnostusta ja sitä voidaan hyödyntää menetelmien kehityksessä laajemminkin.

Sijaintitiedon avulla kävijätieto oli myös mahdollista yhdistää luontotietoon ja analysoida kohteet, missä korkeat käyntimäärät saattavat uhata luontoarvoja. Tällainen sijaintitietoon perustuva analyysi on luonnonsuojelualueiden hoidossa uutta ja antaa oleellista lisätietoa arvioitaessa alueiden käytön ekologista kestävyyttä. Tuloksia voidaan hyödyntää Haltin alueen hoidossa ja laajemmin menetelmien kehittämisessä. Tällainen työ on menossa ainakin Metsähallituksessa vuonna 2021.

Hankkeen vaikutukset alueen luonnon suojeluun syntyvät yhteistyön ja alueen käytön ohjauksen menetelmien kehityksen kautta. Paremmalla yhteistyöllä hallitaan jatkossa paremmin rajat ylittävää retkeilyä ja sen vaikutuksia ja vähennetään konflikteja maankäyttömuotojen, erityisesti poronhoidon ja matkailun välillä. Haltin yhteistyöalue kokoaa toimijat eri puolilta rajaa suunnittelemaan ja sovittamaan yhteen toimintaansa Haltin alueen näkökulmasta. Ensimmäinen tällainen tilaisuus järjestetään naalin suojeluhankkeista 12.5.2021. Tarkemman, ajankohtaisemman ja yhtenäisemmän paikkatiedon kerääminen ja analysointi yli valtioiden rajan mahdollistaa jatkossa luonnonsuojelun tarpeiden ja toimenpiteiden paremman kohdentamisen. Nämä tulokset näkyvät lähivuosina.

Transboundary Area-sertifikaatin hakuprosessin aikataulun ja hankkeen käynnistymisessä syntyneen viiveen takia hankkeelle myönnettiin jo aiemmin jatkoaikaa 31.10.2020 saakka eli 5 kk. Kevästä 2020 alkaen Covid19-pandemia aiheutti merkittäviä ongelmia ja viivästyksiä hankkeen toteutuksessa, jotka pahenivat loppukesästä liikkumis- ja kokoontumisrajoitusten tiukentuessa eri tahtiin Suomessa ja Norjassa. Hankkeelle haettiin lisää jatkoaikaa 31.12.2020 saakka. Jatkoajankin jälkeen hanke pysyi Interreg-hankkeitten maksimipituuden 36 kk ja hyväksytyn budjetin puitteissa (pituudeksi tuli 34 kk). Kumppanit ja rahoittajat hyväksyivät jatkoajat.

Jatkoajoista huolimatta osa hankkeen toimenpiteistä oli kesken toteutusajan päättyessä 31.12.2020. Covid19-pandemia vaikeutti kumppanien välistä yhteistyötä erityisesti vuoden 2020 loppupuoliskolla. Liikkumis- ja kokoontumisrajoitukset estivät kasvokkain tapaamiset. Transboundary Area -sertifikaatin edellyttämä tarkastusvierailu alueelle jouduttiin peruuttamaan. Europarcin päätös viivästyti vuoden 2021 puolelle, ja se edellytti tarkastuksen tekemistä ennen sertifikaatin myöntämistä. "Infokioski"-laitteiston asentaminen Kilpisjärven luontokeskukseen ei ollut mahdollista. Haltin yhteistyöalue saatiin kuitenkin perustettua virallisilla

sopimuksilla kumppaneitten välillä ja se aloitti toimintansa ensimmäisellä kokouksella 15.1.2021. Kumppanit jatkavat yhteistyötä ja viimeistelevät kesken olevat toimenpiteet sen puitteissa. Hankkeen kokemuksia yhteistyön organisoinnista on mahdollista hyödyntää vastaavissa yhteistyöhankkeissa esim. Perämeren ja Haparanda Skärgårdin kansallispuistojen ja Norjan ja Ruotsin rajapuistojen välillä.

7. Seuranta, arviointi ja oppiminen

Hankkeen alussa sovittiin yhteisten työkalujen käytöstä verkossa. Käytännössä ne eivät toimineet toivotulla tavalla organisaatorajojen yli, todennäköisesti johtuen erilaisista ohjelmistoista ja tietoturvasuuteen liittyvistä rajoituksista. Osa kumppaneista siirtyi hankkeen aikana uuteen etätyön standardiin MS Teamsiin. Metsähallitus otti sen käyttöön vasta vuoden 2021 alussa. Tämä aiheutti jonkin verran ongelmia, jotka korostuivat Covid19-pandemian myötä. Etätyöstä sinänsä saatiin hyviä kokemuksia, ja se säästi huomattavasti matkakuluja. Monenkeskisissä hankkeissa kannattaa panostaa jo suunnitteluvaiheessa yhteisiin työkaluihin. Se myös nopeuttaa hankkeen käynnistymistä.

Covid19-pandemia ja muut tekijät aiheuttivat muutoksia hankkeen toteutukseen ja kustannusten jakaumaan. Budjetteihin voitiin tehdä muutoksia, jotka eivät kuitenkaan riittäneet. Koska tällaiset kumppaneista riippumattomat muutokset ovat jatkossakin todennäköisiä, muutoksia toteutustapaan (esim. palkkatyö/ostopalvelut) pitäisi olla mahdollista tehdä budjetin sisällä nopeasti ja joustavasti.

8. Yhteistyöt ja synergiat

Projektissa hyödynnettiin Building Shared Knowledge (BuSK) Interreg NPA-hankkeen tuloksia. Hanke jatkui osittain lomittain Halti-hankkeen kanssa, ja Luonnonvarakeskus ja Reisan kansallispuisto olivat kumppaneina molemmissa.

Vaikka päätös Haltin yhteistyöalueen Transboundary Area-sertifikaatista ja jäsenyydestä TransParcNet:issä viipyi yli vuodenvaihteen, alue saattoi osallistua verkoston toimintaan jo loppuvuodesta 2020. Verkosto tähtää laajan yhteistyöhankkeen valmisteluun vuoden 2021 aikana.

Projektia ja Haltin yhteistyöaluetta esitellään Ruotsin ja Norjan raja-alueen luonnon ja virkistyskäytön yhteistyötapaamisessa 17.2.2021.

Projektia ja Haltin alueen yhteistyötä esiteltiin kanadalaisille kollegoille Yellowknifesta Luoteisterritorioista Tromssan yliopiston järjestämässä seminaarissa vuonna 2019 ja retkeilyllä Reisajokivarteen. Yhteydenpitoa jatketaan Haltin yhteistyöalueen nimissä. Yhteisiä teemoja ovat arktisen luonnon suojelu ja alkuperäiskansojen oikeudet ja osallistuminen luonnonsuojelualueiden hoitoon.

9. Kokemukset, kommentit ja palaute hankkeesta

Covid19-pandemian asetti hankkeen toteutuksen poikkeukselliseen tilanteeseen, kuten koko muunkin yhteiskunnan. Hankkeen toimenpiteet voitiin kuitenkin suurelta osin toteuttaa etätyöskentelynä verkossa, vaikka se hidasti ja joltain osin esti toimenpiteiden toteutusta.

Hankekumppanit ja hankkeen rahoittajat suhtautuivat joustavasti Covid19-pandemian aiheuttamiin haasteisiin ja muutoksiin. Hankkeen hakemat muutokset toteutusaikaan ja budjettiin hyväksyttiin nopeasti. Kumppaneilla oli kuitenkin vaikeuksia seurata hankkeen toteutuksessa budjetin rakennetta.

Projektin alun käynnistysviivettä voitaneen pitää "normaalina".

Projektin johtamisen ja työskentelyn työkaluja (kokoukset, tietovarastot) tulisi suunnitella ja testata jo suunnitteluvaiheessa yhteensopivuusongelmien välttämiseksi.

EU:n projektitarkastusmalli FLC on varsin monimutkainen ja kallis: se vaatii monta käsittelyä (tarkastaja-ohjausryhmä-rahoittaja) ja tarkastukset ovat kalliita (2 x 5 x 1 500 € = 15 000 €). Pitemmät tarkastusjaksot vähentävät työtä ja kuluja raportoinnissa.

Etätyökalut (joiden käyttöä Covid19 edisti) vähensivät matkustamisen kuluja ja aikaa.

Hankekumppanit sitoutuvat toteuttamaan kesken olevat toimenpiteet hankkeen päättymisen jälkeen omalla rahoituksellaan.

Projektin tulokset ja johtopäätökset on esitetty myös liitteessä 23.

10. Summary in English (concerning the whole project)

The purpose of the project Halti was to organize permanent cross-border cooperation between protected areas around Håldi fell and their managers, integrate visitor information, develop management tools and create platform for other operators and stakeholders to cooperate. Focus was in common border-crossing services and problems.

The Lead Partner was Metsähallitus, Parks & Wildlife Finland, Fell Lapland unit.

Other project partners were:

- LUKE Natural Resources Center, Finland
- Nasjonalparkstyret for Reisa nasjonalpark og Raisduottarhaldi landskapsvernområde
- Halti nasjonalparksenter AS
- Gáivuotna Kåfjord kommun
- Universitet i Tromsø - Norges arktiske universitet

The target area of the Project was Käsivarsi wilderness area in Finland and Reisa National Park and Raisduottarhaldi landscape protection area in Norway, with operational connections to Kilpisjärvi, Kåfjord, Storslett and Kautokeino. The whole

area belongs to the Sami homeland. The Project worked within the existing official management plans and regulations.

The Project implementation time was (after two extensions) 1.3.2018 – 31.12.2020. The Project was divided to 5 work packages, each coordinated by a partner:

1. External and internal communication,
2. Management of the Project,
3. Organization of Halti cooperation area,
4. Preparation of visitor management plan
5. Development of GIS management tools

Each work package had several actions. During the implementation, some changes were made in actions that affected to results. Covid19-pandemic broke out in March 2020 and hindered project implementation and caused changes in budget.

Main results of the Project were:

- Håldi Transboundary Area was officially established by signed agreements
- The Joint Management Board started working in the first meeting 15.1.2021
- Cooperation strategy and action plan were approved for 2021-25
- Common core information of Håldi region in text and photos was compiled
- Common information material bank in cloud for partners was set up
- Information materials and tools for visitors was created:
 - “Infokiosk” interactive info service in Kilpisjärvi and Halti nature centers
 - Video presentation of the Håldi region to be presented in nature centers
 - Info map over the Håldi region, combining Finland, Norway and Sweden
 - Guide of regulations in border-crossing for visitors and operators
- Common visitor survey over the Halti region was executed 2019
- Pilots of new visitor monitoring tools were developed:
 - PPGIS questionnaire survey in the web
 - Strava data from personal GPS devices
 - Social media analysis of places and activities
- Analysis of nature vs visitor data to find out nature protection hotspots
- Results of the Project were presented in a seminar 15.10.2020 and in several other events for professionals and stakeholders.

Because of Covid19, some actions were still in process when the Project ended 31.12.2021. The cooperation will continue in the Håldi Transboundary Area and the partners are committed to finish the actions and launch the results in June 2021. Certification process of Transboundary Area will continue, as Europarc requires the cancelled on-site evaluation to be done until summer 2021.